

بروزترین و برترین
سایت کنکوری کشور

WWW.KONKUR.INFO

Konkur
.info

<https://konkur.info>

درس ۶

امویان بر مسند قدرت

امویان پیش از خلافت

onkur

.info

امویان از دوران جاهلیت تا زمان پذیرش اسلام

امویان (بنی امیه)، از خاندان‌های قدرتمند و پُر نفوذ قبیله قریش در عصر جاهلیت به شمار می‌رفتند. این خاندان از طریق تجارت و اداره برخی از مناصب کعبه، ثروت فراوانی اندوخته بودند. پس از بعثت پیامبر، بنی امیه با سرسختی تمام در برابر دعوت به اسلام، ایستادگی کردند و سران آنان یعنی ابوجهل و ابوسفیان، رهبری سیاسی نظامی قریش را علیه مسلمانان به دست گرفتند. خاندان بنی امیه پس از فتح مکه، به ظاهر مسلمان شدند.

امویان از دوران ابوبکر تا تشکیل حکومت

امویان در دوران خلافت ابوبکر و عمر فعالانه مشارکت کردند؛ از جمله دو پسر ابوسفیان به نام های یزید و معاویه، فرماندهی بخشی از سپاه اعراب مسلمان را در جریان فتح منطقه شام به عهده گرفتند و سپس یکی پس از دیگری، از سوی عمر به حکومت این منطقه مهم منصوب شدند. **در خلافت عثمان** که خود از خاندان بنی امیه بود، نفوذ و قدرت امویان بسیار افزایش یافت و حکومت شهرهای مهم و فرماندهی سپاه را برای ادامه فتوحات در اختیار گرفتند. پس از عثمان، بیشتر سران بنی امیه از بیعت با علی علیه السلام خودداری و با آن حضرت به مخالفت پرداختند. امویان که نقش مهمی در ایجاد جنگ جمل داشتند، پس از شکست در این جنگ، به معاویه در شام پیوستند و با تمام قوا از او در جنگ صفین پشتیبانی کردند.

دودمان اموي

جدول خلفای اموی

ردیف	نام خلیفه	رویدادهای مهم
۱	الف - سفیان بن ابوسفیان (۶۰ - ۶۴ ق)	تشکیل سلسله امویان - موروثی کردن خلافت
۲	یزید بن معاویه (یزید اول) (۶۴ - ۶۰ ق)	واقعه کربلا و شهادت امام حسین <small>علیه السلام</small> - به آتش کشیدن کعبه - شورش عبدالله بن زبیر
۳	معاویه بن یزید (معاویه دوم) (۶۴ ق)	
۴	ب - مروان بن مروان (۶۴ - ۱۳۲ ق)	قیام توابین
۵	مروان بن حکم (مروان اول) (۶۴ - ۶۵ ق)	قیام مختار ثقفی - برقراری حکومت ظالم حجاج بن یوسف ثقفی در عراق و تعقیب و آزار شیعیان
۶	عبدالملک بن مروان (۶۵ - ۸۶ ق)	گسترش فتوحات اسلامی از سند تا اسپانیا و شمال آفریقا
۷	ولید بن عبدالملک (ولید اول) (۸۶ - ۹۶ ق)	
۸	سلیمان بن عبدالملک (۹۶ - ۹۹ ق)	توقف فتوحات - ممنوع کردن اهانت به علی <small>علیه السلام</small>
۹	عمر بن عبدالعزیز (۹۹ - ۱۰۱ ق)	بروز نزاع اعراب عدنانی و قحطانی و شورش یزید بن مهلب - آغاز دعوت عباسیان
۱۰	یزید بن عبدالملک (یزید دوم) (۱۰۱ - ۱۰۵ ق)	گسترش اسلام به ترکستان و مرزهای چین - قیام زید بن علی بن حسین <small>علیه السلام</small>
۱۱	هشام بن عبدالملک (۱۰۵ - ۱۲۵ ق)	قیام یحیی بن زید - شورش یزید سوم
۱۲	ولید بن یزید (ولید دوم) (۱۲۵ - ۱۲۶ ق)	
۱۳	یزید بن ولید (یزید سوم) (۱۲۶ ق)	شورش مروان بن محمد
۱۴	ابراهیم بن ولید (۱۲۶ - ۱۲۷ ق)	قیام ابو مسلم
	مروان بن محمد (مروان دوم) (۱۲۷ - ۱۳۲ ق)	

حکومت معاویه بر شام

معاویه در زمان عمر به حکومت شام منصوب شد و با وجود اعتراض و مخالفت برخی از مسلمانان تا زمان خلافت علی علیه‌السلام در این مقام باقی ماند. حکومت طولانی مدت وی بر منطقه شام، این منطقه را تبدیل به پایگاهی مناسب و مطمئن برای قدرت‌طلبی و ثروت‌اندوزی بنی‌امیه ساخت. معاویه در طی این مدت با فریب‌کاری و تبلیغات فراوان پشتیبانی کامل مردم شام را نسبت به خود و خاندانش جلب کرد. از این رو، شامیان در جریان شورش معاویه بر امام علی و امام حسن علیه‌السلام، از امویان طرفداری کردند.

معاویه برای رسیدن به اهداف قدرت‌طلبانه‌ای که در سر داشت، خود را خون‌خواه و وارث حقیقی عثمان، خلیفه سوم معرفی می‌نمود. او، همچنین با وعده حکومت شهرها و مناطق مختلف و بذل و بخشش فراوان از بیت‌المال، عده‌ای از سیاست‌مداران زیرک و جاه‌طلب مانند عَمْرُو عاص و مُغیره بن شُعبه را به خدمت گرفت. با خُذعه عمرو عاص بود که معاویه از شکست حتمی در جنگ صفین نجات پیدا کرد.

تأسیس خلافت امویان

پس از شهادت حضرت علی علیه‌السلام (۲۱ رمضان سال ۴۰ ق.) گروهی از مردم کوفه با امام حسن علیه‌السلام به عنوان خلیفه بیعت کردند. معاویه نیز در شام خود را خلیفه و امیرالمؤمنین خواند و از مردم آنجا بیعت گرفت. او سپس با شتاب به عراق لشکر کشی کرد.

امام به منظور مقابله با دشمن، همراه با سپاهی که فرماندهی آن را قیس بن سعد بن عباده انصاری به عهده داشت از کوفه خارج شد و در جایی موسوم به ساباط اردو زد. دسیسه‌های معاویه برای خریدن یا جدا کردن فرماندهان و بزرگان سپاه کوفه از آن حضرت، موجب ایجاد آشفتگی در سپاه ایشان شد و حتی امام حسن علیه‌السلام مورد سوء قصد یکی از سپاهیان قرار گرفت. در چنین اوضاعی که اعتماد امام نسبت به کوفیان سلب شده بود، آن حضرت برای جلوگیری از ریختن خون مسلمانان، با شرایطی خلافت را به معاویه واگذار کرد.

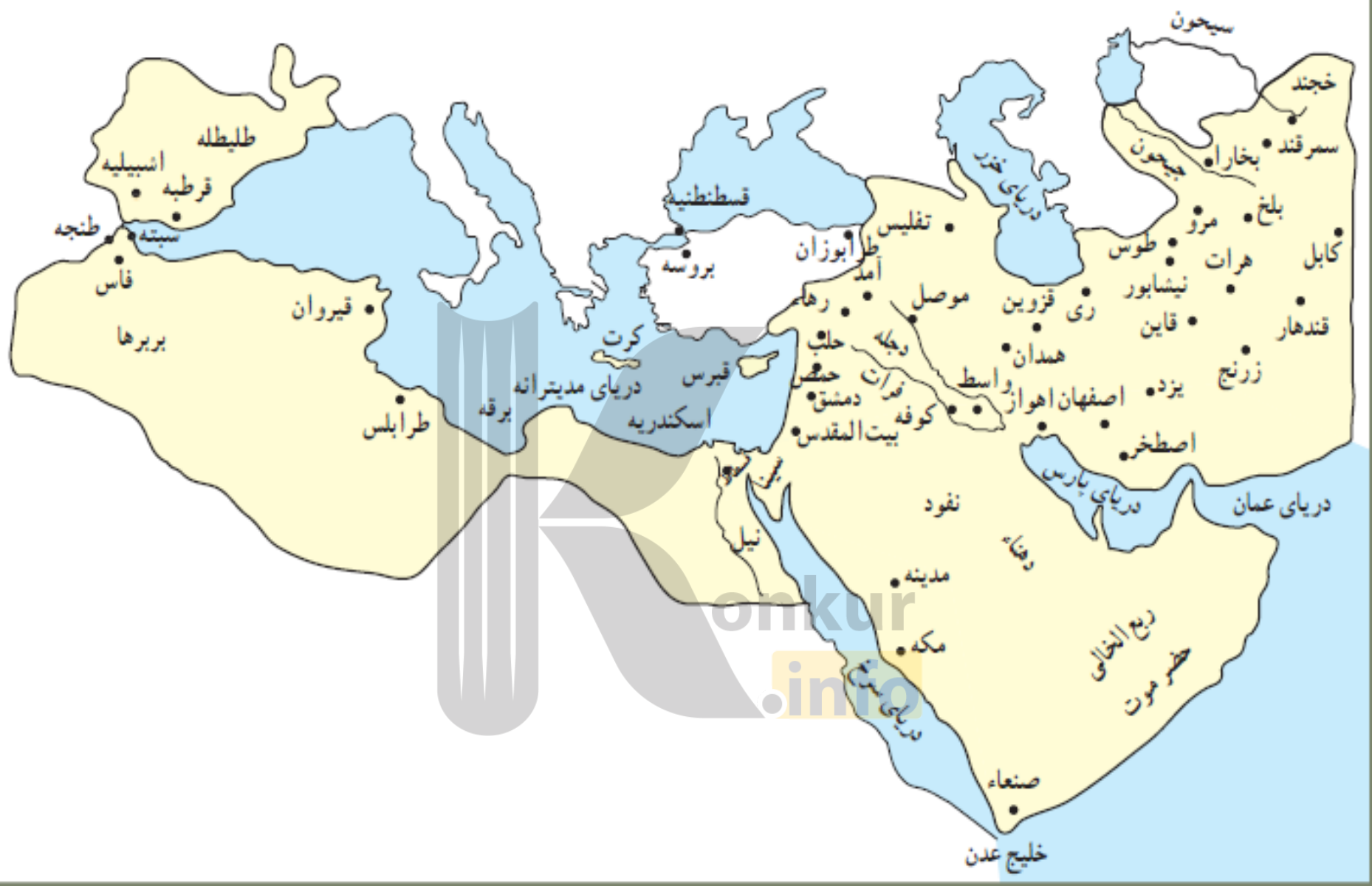
با به خلافت رسیدن معاویه، دوران خلفای نخستین به پایان رسید و خلافت اموی آغاز شد. در دوران خلافت امویان، ۱۴ نفر از اعضای خاندان بنی امیه از دو شاخه سفیانی و مروانی یکی پس از دیگری بر مسند قدرت نشستند.

فتوحات بنی امیه

در عصر اموی، سپاهیان مسلمان، مناطق وسیعی را در شرق و غرب قلمرو خلافت گشودند. یکی از مهم ترین فتوحات مسلمانان در زمان بنی امیه، فتح اسپانیا (آندلس) به دست سردارانی چون طارق بن زیاد و موسی بن نصیر بودند. سپاهیان اسلام حتی مناطقی از جنوب فرانسه را تصرف کردند، اما سرانجام در نبردی بزرگ از مسیحیان شکست خوردند و به اسپانیا عقب نشستند.

در زمان امویان، درگیری و جنگ های زیادی میان مسلمانان و سپاه امپراتوری روم شرقی اتفاق افتاد. حتی سپاهیان مسلمان چندین بار شهر قسطنطنیه، پایتخت امپراتوری روم را از زمین و دریا محاصر کردند، اما موفق به فتح آن شهر نشدند.

یکی از اقدام های برجسته امویان تأسیس نیروی دریایی و گسترش فتوحات در دریا بود. معاویه این اقدام را به منظور فتح جزایر دریای مدیترانه و پایان دادن به حاکمیت مطلق رومیان بر آن دریا، انجام داد. از آن زمان مسلمانان به اهمیت ابعاد نظامی، ارتباطی و تجاری دریا و دریانوردی، توجه بیشتر نشان دادند.

قلمرو مسلمانان در دوره بنی امیه

مسجد اموی — دمشق

دروازه کاخ هشام بن عبدالملک در شهر رقه بر ساحل فرات

سیاست و حکومت امویان

ویژگی‌های عصر اموی

مهم‌ترین تحولی که با خلافت خاندان اموی پدید آمد، فاصله گرفتن حکومت از اصول و ارزش‌های انسانی و اخلاقی مورد تأکید قرآن و پیامبر اسلام؛ تبدیل خلافت دینی به سلطنت بود.

نشانه‌ها و آثار این تحول به شکل‌های مختلف در ابعاد سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی دوران خلافت اموی ظاهر شد.

نشانه‌ها و آثار تحول در دوره خلافت اموی

- ۱- استفاده از زور در کسب و حفظ قدرت:
- ۲- موروثی شدن خلافت:
- ۳- قومیت‌گرایی و تشدید تعصبات قبیله‌ای:
- ۴- تبعیض و نابرابری اقتصادی:

۱- استفاده از زور در کسب و حفظ قدرت:

نکته: معاویه، نخستین خلیفه ای بود که برخلاف خلفای پیش از خود، با زور و غلبه نظامی، زمام امور را به دست گرفت.

در زمان امویان، شیوه اخذ بیعت توأم با تهدید و اجبار بود. بدین گونه که ابتدا بزرگان خاندان اموی و سپس فرماندهان نظامی و امیران ولایات بیعت می کردند. پس از آن، امیر و والی هر منطقه از افراد صاحب نفوذ و دیگر مردمان تحت حکومت خود بیعت می گرفت و مخالفان را به جان و مال تهدید می کرد.

حکومت بنی امیه همواره در برابر معترضان و مخالفان خود سیاست سرکوب و خشونت را دنبال می کرد. حتی معاویه که خود را سیاستمداری اهل مدارا و مسالمت جو نشان می داد، انتقاد و اعتراض برخی از شیعیان مانند **حُجْر بن عَدی و عمرو بن حَمق** را تحمل نکرد و دستور به قتل آنان داد. بیشتر صاحب منصبان سیاسی و نظامی حکومت اموی به ویژه حاکمان شهرها و مناطق مختلف قلمرو خلافت، افرادی خشن و خونریز بودند. **حجاج بن یوسف ثقفی** از مشهورترین این افراد بود.

۲- موروثی شدن خلافت:

معاویه با تعیین پسر خود، یزید به ولیعهدی، نخستین گام را در جهت موروثی کردن خلافت برداشت.

برخی از خلفای اموی، همزمان برای دو پسر خود به عنوان ولیعهد بیعت می گرفتند.

این اقدام موجب ایجاد دودستگی و زمینه ساز اختلاف و رقابتی شد که از درون خلافت امویان را تضعیف کرد.

بقایای کاخ هشام بن عبدالملک در اریحا واقع در فلسطین اشغالی

۳- قومیت‌گرایی و تشدید تعصبات قبیله‌ای:

امویان برخلاف روش اسلام که هر نوع تبعیض نژادی را ناروا می‌داند، به پیوندهای قبیله‌ای و قومی اهمیت زیادی می‌دادند. به همین دلیل در مرتبه اول خاندان و قبیله خود یعنی بنی‌امیه و قریش را بر اقوام غیرعرب برتری بخشیدند.

در زمان حکومت آنان، مسلمانان غیرعرب که موالی نامیده می‌شدند، موقعیت اجتماعی پایین‌تری نسبت به اعراب مسلمان داشتند و از برخی حقوق سیاسی، اجتماعی و اقتصادی خود محروم بودند. موالی اجازه نداشتند که منصب‌های سیاسی، نظامی و قضایی، مانند حکومت شهرها و ولایات، فرماندهی سپاه و قضاوت را بر عهده گیرند.

عرب‌گرایی امویان و تحقیر و تبعیض‌هایی که نسبت به مسلمانان غیرعرب، به خصوص ایرانیان روا می‌داشتند، زمینه‌گرایش آنان را به مخالفان خلافت بنی‌امیه به خصوص اهل بیت پیامبر فراهم آورد. از این رو، موالی حضوری چشمگیر در قیام‌ها و شورش‌های ضداموی مانند قیام مختار، قیام زید فرزند امام سجاد علیه‌السلام و شورش عبدالرحمان بن اشعث داشتند.

ع- تبعيض و نابرابری اقتصادی:

خلفای اموی بیت المال مسلمانان را همچون خزانه شخصی تلقی می کردند و در توزیع درآمدهای عمومی، بیشتر منافع شخصی، خاندانی، قبیله ای و قومی خود را در نظر داشتند.

برای مثال، امویان شیوه توزیع مساوی عطایا میان مسلمانان را که علی(ع) بنا نهاده بود، تغییر دادند و سهم به مراتب کمتری برای مسلمانان غیرعرب یا موالی در نظر گرفتند. همچنین در زمان برخی از خلفای اموی برای جبران کمبود مالی، برخلاف تأکید صریح اسلام از نومسلمانان در خراسان و مناطق دیگر جزیه گرفته شد.

۵- ترویج تفکر جبر گرایی در دوره امویان:

معاویه و برخی از طرفداران او، برای آنکه مردم حکومت امویان را بپذیرند و در برابر آن مقاومت نکنند، به ترویج تفکر جبر گرایی پرداختند. بر اساس این فکر، تمامی آنچه برای انسان ها و جوامع رخ می دهد، خواست و تقدیر الهی است و هیچ گریزی از آن نیست. در واقع امویان می خواستند چنین القاء کنند که فرمانروایی آنان و اقداماتی که انجام می دهند، تقدیر خداوند است و نباید در مقابل تقدیر الهی ایستاد.

خلیفه ای متفاوت

در میان خلفای اموی، **عُمَر بن عبدالعزیز**، هشتمین خلیفه این سلسله، شیوه ای متفاوت در حکومت اتخاذ کرد و تصمیم گرفت که به **کتاب خدا و سنت پیامبر عمل** نماید. از این رو، اقدام به تغییر و اصلاحاتی کرد؛ از جمله دستور داد که فتوحات متوقف گردد و از نومسلمانان جزیه گرفته نشود. او همچنین دشنام گویی و اهانت به **علی علیه السلام** را که معاویه به اجبار رسم کرده بود، منع نمود و فدک را به اهل بیت بازگرداند. این اقدام ها موجب تغییر مهم و تحول پایداری در سیاست امویان **نشد**؛ چرا که دوران خلافت عمر بن عبدالعزیز کوتاه بود و خلفای بعدی، سیاست او را کنار نهادند، اما نام نیکی از او برجای گذاشت.

قیامها و جنبش های دورهٔ اموی

مناطق و مخالفان مهم امویان

با وجود آنکه معاویه و جانشینانش برای تحکیم حکومت خود از امکانات و ترفندهای سیاسی، نظامی، اقتصادی و تبلیغی مختلفی بهره می‌بردند، اما همواره با مقاومت و مخالفت‌های جدی روبه‌رو بودند.

در سرتاسر دوران خلافت بنی‌امیه، مناطق مختلف جهان اسلام به ویژه عراق، حجاز (مکه و مدینه) و ایران صحنه مبارزه و جنبش‌های اعتراضی مخالفان حکومت اموی بود. شیعیان و پیروان علی علیه‌السلام که به علویان معروف بودند شیعیان و پیروان علی که به علویان معروف بودند به همراه موالی مهم‌ترین گروه مخالفان حکومت اموی را تشکیل می‌دادند. بازماندگان خوارج نیز با حکومت اموی سازگاری نداشتند و مخالفت می‌کردند.

نتیجه مخالفت‌ها:

این حرکت‌ها اگرچه با بی‌رحمی و خشونت زیاد امویان سرکوب شد، اما ماهیت واقعی حکومت بنی‌امیه را برای بسیاری از مسلمانان آشکار کرد و زمین‌هساز انحطاط و ضعف حکومت آنان گردید.

آرامگاه مختار در کوفه

قیام امام حسین علیه السلام:

به گواه بسیاری از مورخان و محققانی که درباره تاریخ اسلام، تحقیق کرده اند، نهضت عاشورا و شهادت امام حسین علیه السلام و ۷۲ تن از یاران با وفایش در صحرای کربلا، رویدادی عظیم و سرنوشت ساز نه تنها در تاریخ اسلام، بلکه در تاریخ بشر است. این واقعه حماسی، تأثیر فکری، فرهنگی، سیاسی و اجتماعی بسزایی بر جوامع مسلمان، مخصوصاً شیعیان و حتی ملت های غیرمسلمان نهاده است.

شما درباره نهضت عاشورا مطالب زیادی را در کتاب های درسی و یا سایر رسانه ها خوانده و شنیده اید، آنچه که در خصوص این واقعه بیشتر ذهن هر پژوهشگری را به خود جلب می کند، این است که چرا امام حسین(ع) دست به چنین اقدامی زد.

امامان شیعه در عصر مروانیان

اهمیت دوران امام سجاد علیه السلام

با شهادت امام حسین علیه السلام، امامت به تنها پسر باقی مانده آن حضرت، یعنی امام سجاد علیه السلام (۳۸ - ۹۴ یا ۹۵ ق) انتقال یافت. دوره امامت آن حضرت یکی از سخت‌ترین دوران برای اهل بیت و شیعیان بود. چهارمین امام شیعه، ضمن زنده نگهداشتن نام امام حسین علیه السلام، به بیان اهداف قیام کربلا پرداخت. ایشان همچنین با جلوگیری از ورود پیروان مکتب اهل بیت به درگیری‌های بی‌حاصل و کم‌فایده، به صورت مدبرانه ای مانع نابودی شیعیان شد. عبادت فراوان و دعاها و مناجات‌های دلنشین آن حضرت و رساله حقوق ایشان مشهور است. صحیفه سجادیه، کتابی شامل ۵۴ مناجات و دعا از امام سجاد، نزد شیعیان جایگاه مهمی دارد. ایشان همچنین نقش تعیین کننده ای در عرضه تعالیم اسلامی در مدینه داشت.

مهم‌ترین فعالیت‌های امامان شیعه پس از امام سجاد(ع)

پس از امام سجاد علیه‌السلام، امامان شیعه، عمده کوشش خود را بر ترویج مکتب اهل بیت، مبارزه با جریان‌های فکری منحرف و تربیت شاگردان توانمند متمرکز کردند و منظومه‌ای از معارف اسلامی با عنوان مکتب اهل بیت به وجود آوردند. از این رو، امام محمد باقر (۵۷ - ۱۱۴ ق) و امام جعفر صادق (۸۳ - ۱۴۸ ق) علیه‌السلام، توانستند با بهره‌گیری از شرایطی که پدید آمد، نهضت علمی وسیعی را سامان دهند. ایشان شاگردان زیادی را در معارف دینی مانند فقه، حدیث و تفسیر تربیت و حقیقت مذهب تشیع را تبیین کردند. نهضت علمی این دو امام چنان گسترده و غنی بود که پیشوایان فکری و پیروان مذاهب اسلامی و غیراسلامی را نیز تحت تأثیر قرار می‌داد و به جلسه درس آنان می‌کشاند.

قیام عباسیان و سقوط امویان

عباسیان چه کسانی بودند؟

عباسیان یا بنی عباس منسوب به عباس بن عبدالمطلب، عموی پیامبر هستند. با اوج گیری مخالفت و مبارزه با حکومت اموی در اوایل قرن دوم هجری، خاندان عباسی شبکه منظمی از داعیان (مبلغان) را به وجود آوردند که به صورت سری فعالیت می کردند. این داعیان کانون فعالیت های خود را مناطق دور از مرکز خلافت به خصوص خراسان که گرفتار درگیری های قبیله های مهاجر عرب بود، قرار دادند. تبلیغات داعیان عباسی بسیار زیرکانه و حساب شده بود.

روش فعالیت داعیان عباسی

آنان نخست، معایب حکومت بنی امیه و ظلم و ستمی را که امویان نسبت به اهل بیت پیامبر مرتکب شده بودند، بیان می‌کردند و سپس بدون اسم بردن از فرد خاصی، مردم را به حکومت «آل محمد» فرا می‌خواندند. دعوت به آل محمد از یک سو باعث می‌شد که شیعیان و طرفداران اهل بیت جذب جنبش شوند و از سوی دیگر ماهیت رهبر واقعی جنبش مشخص نشود و از تعقیب و مجازات در امان بماند.

قیام ابومسلم خراسانی

پس از مرگ هشام بن عبدالملک (۱۲۵ق) و تشدید اختلاف و نزاع در خاندان بنی امیه، فعالیت شبکه تبلیغاتی عباسیان به طرز چشمگیری افزایش یافت. دعوت عباسی به دنبال پیوستن ابومسلم خراسانی به جنبش و استقرار او در خراسان، وارد مرحله سرنوشت سازی شد.

ابومسلم، سرانجام به فرمان رهبر جنبش عباسی هواداران نهضت را فراخواند و سپاهی تشکیل داد. افراد این سپاه که شامل مسلمانان ایرانی و عرب ساکن خراسان بودند، پرچم‌های سپاه را که نشان عباسیان بود، برافراشتند و به سپاه‌جامگان مشهور شدند. ابومسلم با شکست عاملان اموی و فتح شهرهای مختلف خراسان و برخی نواحی دیگر، وارد کوفه شد و ابوالعباس سفاح، از خاندان عباسی را به خلافت برداشت (۱۳۲ق). ابومسلم سپس بقایای نیروهای طرفدار خلافت بنی امیه را در هم کوید و مروان آخرین خلیفه اموی را به همراه بسیاری از اعضای خاندان او از میان برداشت.

امویان آندلس

پس از سقوط خلافت اموی، یکی از نوادگان هشام بن عبدالملک، به نام عبدالرحمان بن معاویه به شمال آفریقا فرار کرد. او سرانجام موفق شد، شهر قرطبه در آندلس را تصرف و حکومت امویان را در آنجا پایه ریزی کند (۱۳۸ ق). خاندان اموی با سرکوب شورش‌های داخلی و دفع حملات مسیحیان تا سال ۴۲۲ ق، به صورت مستقل از خلافت عباسیان، بر سرزمین آندلس حکومت کردند.

سرانجام امویان آندلس

پس از آن خاندان‌های مسلمان دیگری بر سر کار آمدند که اتحاد و انسجام مناسبی نداشتند. به همین دلیل اندلس از نظر قدرت سیاسی و نظامی دچار ضعف و انحطاط شد. مسیحیان از این وضعیت استفاده کردند و به تدریج به فرمانروایی مسلمانان بر آن سرزمین پایان دادند (۸۹۸ ق).

میراث تمدنی مسلمانان در اندلس

وضعیت اقتصادی مسلمانان در آندلس

- ✓ دوران حکومت مسلمانان در اندلس با شکوفایی اقتصادی و پیشرفت های شگرف علمی و تمدنی همراه بود.
- ✓ اسپانیای مسلمان در مجموع سرزمین ثروتمندی بود که شهرهایی بزرگ، آباد و پرجمعیت داشت. پیرامون این شهرها را ناحیه روستایی در بر می گرفت که ساکنان آن در رفاه و خوشبختی زندگی می کردند و دارای مزارع سرسبز، گله های بزرگ و کوچک دام، وسایل خوب و حیوانات بارکش بودند.
- ✓ شهرهای اندلس همچنین مراکز اقتصادی مهمی به شمار می رفتند و بازارها و کارگاه های صنعتی متعددی را در خود جای داده بودند.
- ✓ بازرگانی داخلی و خارجی در مسیرهای زمینی و دریایی رونق چشمگیری داشت و بازرگانان اندلسی ارتباط تجاری گسترده ای را با سرزمین های حوزه دریای مدیترانه و دیگر مناطق دور و نزدیک تر برقرار کرده بودند.

دستاوردهای علمی مسلمانان اندلس

برجسته ترین میراث اسلامی اندلس در عرصه علم و اندیشه تجلی یافت و مسلمانان اندلسی نقش مؤثر و پویایی را در پیشرفت رشته‌های گوناگون علوم و معارف از قبیل تفسیر، حدیث، فقه، کلام، ادبیات، پزشکی، داروسازی، گیاه‌شناسی، ریاضیات، نجوم و مهم تر از همه فلسفه ایفا کردند. به جرأت می توان گفت که بخش قابل توجهی از پیشرفت‌های علمی اروپاییان در قرون بعد، نتیجه آشنایی آنان با دستاوردهای علمی دانشمندان و عالمان مسلمان اندلسی است.

معماری مسلمانان در اندلس

اندلس اسلامی در عرصه معماری نیز بسیار شکوفا بود. مسجد جامع قرطبه و کاخ الحمراء غرناطه، دو شاهکار معماری جهان اسلام به شمار می روند که سالانه میلیون ها گردشگر را از اقصی نقاط جهان جلب می کنند. نمونه های شگفت انگیز دیگری از معماری شکوهمند مسلمانان اندلسی بر جای مانده است.

بروزترین و برترین
سایت کنکوری کشور

WWW.KONKUR.INFO

Konkur
.info

<https://konkur.info>